

Міжнародне право

УДК 341.231.14

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20755709>

Право на розвиток в аспекті забезпечення прав жінок

Левченко Михайло Юрійович,

аспірант кафедри міжнародного і європейського права юридичного
факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

майдан Свободи 4, 61022, Харків, Україна

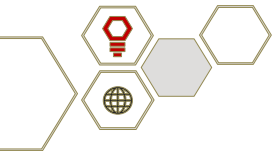
<https://orcid.org/0009-0003-9406-1794>

Прийнято: 21.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

Анотація. Мета статті полягає у дослідженні права на розвиток в аспекті забезпечення прав жінок.

Методи. Методологічним підґрунтям дослідження стала сукупність методів і прийомів наукового пізнання, спрямованих на об'єктивне і ґрунтовне дослідження тематики (діалектичний, аксіологічний, формально-логічний тощо).

Результати. Охарактеризовано положення основних універсальних актів, що безпосередньо торкаються означеного питання, зокрема: Декларація про право на розвиток (1986 р.), Пекінська декларація та Платформа дій (1995 р.), Порядок дій «Пекін+30», Декларація тисячоліття ООН (2000 р.), Резолюція (S/RES/1325) Ради Безпеки ООН (2000 р.), матеріали Всесвітнього саміту (2005 р.), Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року, Дохійська політична декларація (2025 р.),

доповідь Спеціального доповідача щодо права на розвиток (A/HRC/60/25). Встановлено, що право на розвиток жінок безпосередньо пов'язане із забезпеченням гендерної рівності про що свідчать положення означених міжнародних актів. Констатовано, що існує взаємопідсилюючий зв'язок між гендерною рівністю та правом на розвиток. Усім жінкам і дівчатам повинно бути гарантовано повною мірою та на рівних засадах користування всіма правами людини та основними свободами протягом усього життя і щоб усі правові, соціальні та економічні бар'єри, що перешкоджають розширенню їхніх прав та можливостей, усувалися. Жінкам повинна відводитися активна роль у процесі розвитку, щоб вони відчували себе повноцінними членами суспільства.

Висновки. Досягнення гендерної рівності – це зобов'язання держав, які повинні докладати максимум зусиль задля втілення цього принципу на законодавчому рівні та в діяльності національних структур усіх рівнів; сприяти інтеграції гендерної рівності в просвітницьку та освітню політику жінок і дівчаток, оскільки освіта є каталізатором соціальних змін і умовою досягнення основних прав людини. Це також робить жінок краще підготовленими до отримання стабільної, добре оплачуваної роботи і таким чином допомагає боротися з ризиками соціальної ізоляції.

Ключові слова: вразливі категорії осіб, гендер, дискримінація, освітня політика, права людини, правові гарантії, Цілі сталого розвитку.

The Right to Development in the Context of Ensuring Women's Rights

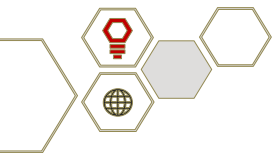
Mykhailo Levchenko,

PhD student at the Department of International and European Law,

V. N. Karazin Kharkiv National University's School of Law

4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022 Ukraine

<https://orcid.org/0009-0003-9406-1794>

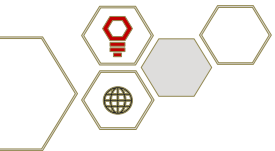

Abstract. The purpose of the article is to examine the right to development in the context of ensuring women's rights.

Methods. The methodological basis of the research is formed by a set of methods and techniques of scientific cognition aimed at an objective and comprehensive study of the subject matter (dialectical, axiological, formal-logical methods, etc.).

Results. The provisions of the main universal international instruments directly related to this issue are characterized, in particular: the United Nations Declaration on the Right to Development (1986), the Beijing Declaration and Platform for Action (1995), the Beijing+30 Action Agenda, the United Nations Millennium Declaration (2000), United Nations Security Council Resolution 1325 (2000), the 2005 World Summit Outcome, the 2030 Agenda for Sustainable Development, the Doha Political Declaration (2025), and the report of the Special Rapporteur on the Right to Development (A/HRC/60/25). It has been established that women's right to development is directly linked to ensuring gender equality, as evidenced by the provisions of the aforementioned international instruments. It is stated that there is a mutually reinforcing relationship between gender equality and the right to development. All women and girls should be guaranteed the full and equal enjoyment of all human rights and fundamental freedoms throughout their lives, and all legal, social, and economic barriers hindering their empowerment should be eliminated.

Conclusions. Achieving gender equality is an obligation of states, to the effect that they must make every effort to implement this principle both at the legislative level and in the activities of national institutions of all levels; promote the integration of gender equality into education and awareness-raising policies concerning women and girls, since education serves as a catalyst for social change and a prerequisite for the realization of fundamental human rights. It also better

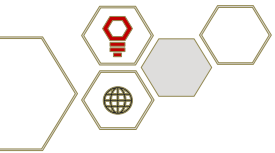
prepares women for stable and well-paid employment, thereby helping to combat the risks of social exclusion.

Keywords: vulnerable categories of persons, gender, discrimination, education policy, human rights, legal guarantees, Sustainable Development Goals.

Постановка проблеми. Право на розвиток є невід’ємною складовою універсальної системи прав людини та має бути реалізовано у повній відповідності до універсальності, неподільності, взаємозв’язку, взаємозалежності та взаємопідсилюючого характеру всіх прав людини, де в центрі уваги знаходиться особа як правовласник [1].

Незважаючи на прогрес, досягнутий протягом багатьох років, жінки та дівчата продовжують стикатися з різними формами дискримінації як у приватній, так і в державній сферах через дискримінаційні закони, патріархальні норми та структурні бар’єри. Жінки користуються менше ніж двома третинами законних прав, доступних чоловікам. Пенсійний вік для жінок нижчий, ніж для чоловіків, у 62 країнах. Жінки витрачають у 2,5 рази більше годин, ніж чоловіки, на неоплачувану домашню роботу. Близько 708 мільйонів жінок виключено з ринку праці через неоплачуваний догляд за дітьми та брак часу. Жінки складають лише близько 29 відсотків світової робочої сили в галузі технологій і лише 14 відсотків серед технічних лідерів. І майже 28 відсотків жіночих робочих місць піддаються ризику через ШІ, порівняно з 21 відсотком чоловічих [2]. Жінки та дівчата також непропорційно страждають від бідності, заходів жорсткої економії, зміни клімату, конфліктів, односторонніх санкцій тощо. Таке становище спонукає міжнародну спільноту, національні уряди докладати зусиль до розробки правових інструментів задля забезпечення прав жінок.

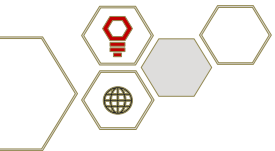
Означене підтверджує актуальність обраної теми дослідження, її значимість для захисту прав жінок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що в науці міжнародного права загальним питанням прав людини, а також захисту окремих вразливих категорій осіб (жінки, інваліди, діти, люди похилого віку) присвячено значну кількість робіт, як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, серед яких: Т. Анакіна, С. Карвацька, Л. Невара, Є. Реньов, Т. Сироїд, Л. Фоміна, К. Чижмар, О. Шакуро, О. Шпакович, Вусі Гумед (Vusi Gumed), Керол Сі Нганг (Carol C Ngang), М. Патриція Коннеллі (M. Patricia Connelly), Серж Дджою Камга (Serges Djoyou Kamga), Сурья П. Субеді (Surya P. Subedi), Ромола Адеола (Romola Adeola) та ін. Водночас означена проблематика потребує подальшого дослідження з урахуванням особливостей забезпечення права на розвиток жінок.

Мета статті полягає у дослідженні права на розвиток в аспекті забезпечення прав жінок.

Виклад основного матеріалу дослідження. Жінки і дівчата відносяться до тієї категорії осіб, які визнаються вразливою категорією населення, враховуючи різні дискримінаційні аспекти (політичні, економічні, демографічні, соціокультурні тощо) [3, с.11-12]. Ця категорія населення потребує особливої уваги з боку суспільства, держави, яка в особі органів влади повинна докласти зусиль задля забезпечення можливості реалізації прав людини жінок. Без досягнення справжньої гендерної рівності жінки та дівчатка, які становлять близько половини населення світу, не зможуть реалізувати своє право на розвиток. «Найважливішим аспектом просування гендерної рівності є розширення прав та можливостей жінок з акцентом на виявлення та усунення дисбалансу сил і надання жінкам більшої автономії в управлінні своїм життям... Досягнення гендерної рівності вимагає розширення прав і можливостей жінок, щоб гарантувати, що прийняття рішень у приватному та державному рівнях, а також доступ до ресурсів більше не віддаватимуться на користь чоловіків, щоб і жінки, і чоловіки

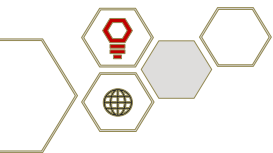
могли повною мірою брати участь як рівні партнери у продуктивному та репродуктивному житті» [4, с.927].

Міжнародною спільнотою прийнято низку актів, що регламентують правове становище жінок, серед яких слід зазначити Декларацію про право на розвиток (1986 р.) (далі – Декларація ППР) [5], згідно якої гендерна рівність та розширення прав і можливостей жінок є центральними для економічного та людського розвитку в країні, не лише з точки зору інтеграції жінок у розвиток, але й у впливі на ширший порядок денний розвитку. Декларація ППР наголошує на недискримінації та акцентує увагу на посиленні активної ролі жінок у процесі розвитку (стаття 8 (1)).

Право на розвиток просуває розвиток як цілісну концепцію, що включає не лише економічний розвиток, але й: покращення добробуту всіх жінок, включаючи реалізацію прав людини та просування гендерної рівності в ширшому сенсі; відсутність насильства щодо жінок (усіх форм насильства, включаючи структурне та економічне); включення та участь жінок в усі аспекти процесу розвитку – від планування до результату.

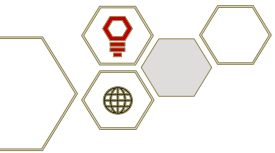
Освіта є ключовим фактором соціальних змін та економічного зростання, її важливість для досягнення гендерної рівності добре визнана. Тим не менш, рівень освіти жінок не обов'язково означає покращення можливостей працевлаштування. Освіта та робота можуть виступати мультиплікаторами з точки зору посилення впливу та прийняття рішень жінками в домогосподарстві. Особливо в контексті бідності або досягнення Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР), здоров'я матері, освіта дітей та харчування дітей є результатом складних процесів, які часто починаються в домогосподарстві, та того, як обмежені ресурси отримують доступ, розподіляються та використовуються.

Щодо права на розвиток, для того, щоб освіта для дівчат і жінок перетворилася на повну зайнятість і гідну роботу, наступні питання

потребують термінової уваги: забезпечення того, щоб дівчата завершили не лише початкову школу, але й мали доступ до вищої освіти, включаючи навчання та розвиток навичок; доступ для жінок до програм грамотності дорослих та неформальної освіти; боротьба з гендерними стереотипами як в освітніх програмах та закладах, так і у вирішенні проблеми гендерного розподілу праці (а саме, які ролі та види діяльності вважаються доречними для жінок і чоловіків, або відносно низька цінність жіночої праці, наприклад, вдома, коли жінки виконують «репродуктивну» роль, а чоловіки – «продуктивну»); доступ та наявність інклюзивних фінансових послуг та можливостей для сприяння підприємництву; рівна оплата за працю рівної цінності, право на гідні умови праці та рівний доступ до пільг, підвищення по службі, бонусів та соціального забезпечення; захист від насильства та домагань у школах, вдома та на робочому місці; підвищення цінності продуктивної ролі жінок у неформальному секторі та натуральному сільському господарстві [6].

Пекінська декларація та Платформа дій (1995 р.) [7] містить трансформаційні заходи у 12 критичних проблематичних сферах, що слугують основою для прогресу в досягненні гендерної рівності та Цілей сталого розвитку. З нагоди прийняття означеного акта, Структура ООН Жінки розробила Порядок дій «Пекін+30» – це сміливий, перспективний документ, який визначає шість пріоритетних дій для прискорення прогресу як у Платформі, так і в досягненні ЦСР. Він ставить гендерну рівність у центр глобальних зусиль у сфері розвитку, ним визначено необхідні інвестиції та переваги не лише для жінок і дівчат, але й для суспільств та економік загалом, які включають такі дії: Цифрова революція (Дія 1), Свобода від бідності (Дія 2), Нуль насильства (Дія 3), Повне та рівне повноваження приймати рішення (Дія 4), Мир і безпека (Дія 5), Кліматична

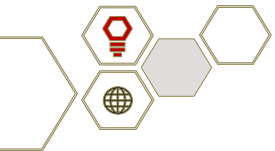

справедливість (Дія 6) [8]. У решті звіту оцінюється гендерна рівність за кожною з 17 ЦСР, з акцентом на діях та інвестиціях для прискорення змін.

Норми щодо вразливих верств населення знайшли своє відображення і в Декларації тисячоліття ООН (2000 р.) [9], яка закликає докласти всіх зусиль для того, щоб дітям, а також усьому цивільному населенню, яке зазнає найбільших страждань унаслідок стихійних лих, геноциду, збройних конфліктів та інших надзвичайних гуманітарних ситуацій, надавалась усіляка допомога та захист з метою їхнього якнайшвидшого повернення (стаття 26).

У жовтні 2000 року Рада Безпеки прийняла знакову резолюцію (S/RES/1325) про жінок, мир і безпеку [10], якою підтвердила важливу роль жінок у запобіганні та вирішенні конфліктів, мирних переговорах, розбудові миру, підтримці миру, гуманітарному реагуванні та в постконфліктній відбудові. Документ наголошує на важливості їхньої рівноправної участі та повного залучення до всіх зусиль для підтримки та просування миру і безпеки. Резолюція 1325 закликає всіх учасників розширити участь жінок та врахувати гендерні перспективи в усіх зусиллях ООН щодо миру та безпеки. Вона також закликає всі сторони конфлікту вжити спеціальних заходів для захисту жінок та дівчат від гендерно зумовленого насильства, зокрема зґвалтування та інших форм сексуального насильства, у ситуаціях збройного конфлікту. Резолюція передбачає низку важливих оперативних мандатів, що мають наслідки для держав-членів та установ системи ООН.

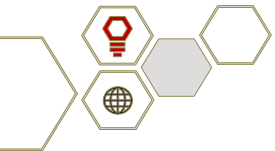
У межах Всесвітнього саміту (2005 р.) підтверджено, що рівність чоловіків і жінок та заохочення і відстоювання повного здійснення всіх прав людини та основних свобод для всіх мають найважливіше значення для забезпечення розвитку, миру та безпеки (пункт 12). Прогрес на користь жінок – це прогрес на користь усіх. Повне й ефективне здійснення цілей та завдань Пекінської декларації та Платформи дій та підсумкових документів двадцять третьої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї є важливим внеском у

досягнення узгоджених на міжнародному рівні цілей у сфері розвитку, щодо жінок шляхом: а) ліквідації до 2015 року гендерної нерівності в системі початкової та середньої освіти в найкоротші, за можливістю, терміни та на всіх рівнях навчання; б) гарантування рівного права жінок на безперешкодне володіння майном та на його наслідування і забезпечення жінкам права власності на належне їм майно та житло; с) забезпечення рівного доступу до послуг у сфері охорони репродуктивного здоров'я; d) сприяння забезпеченню рівного доступу жінок до ринків праці, сталої зайнятості та належної охорони праці; е) забезпечення рівного доступу жінок до виробничих активів та ресурсів, у тому числі до землі, кредитів та технологій; f) ліквідації всіх форм дискримінації та насильства щодо жінок і дівчаток, у тому числі шляхом вжиття заходів, спрямованих на те, щоб покінчити з безкарністю, та забезпечення захисту цивільних осіб, особливо жінок і дівчаток, під час та після закінчення збройних конфліктів відповідно до зобов'язань держав з міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини (пункт 58) [11].

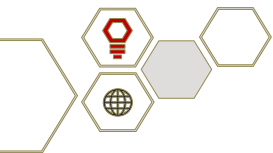
Слід також зазначити, що основні принципи Декларації про право на розвиток підтверджено Порядком денним у сфері сталого розвитку на період до 2030 року, яким визнано необхідність побудови миролюбного, справедливого та вільного від соціальних бар'єрів суспільства, де забезпечено рівний доступ до правосуддя яке ґрунтується на повазі до прав людини (включно з правом на розвиток), реальному верховенстві права та належному врядуванні на всіх рівнях, а також на прозорих, ефективних і підзвітних інституціях [12].

Дохійська політична декларація Другого Світового саміту із соціального розвитку (2025) також підтвердила необхідність домагатися гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток і забезпечувати, щоб усі жінки та дівчатка повною мірою та на рівних засадах

користувалися всіма правами людини й основними свободами протягом усього життя і щоб усі правові, соціальні та економічні бар'єри, що перешкоджають розширенню їхніх прав та можливостей, усувалися. Поклала зобов'язання на учасників: а) вживати комплексних заходів щодо досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчаток, підкреслюючи їхню ключову роль у досягненні сталого розвитку; б) проводити політику, що забезпечує розширення економічних прав жінок та надання їм рівних можливостей на ринку праці, та вживати заходів щодо забезпечення справедливої заробітної плати для жінок, включаючи рівну оплату за працю рівної цінності, та справедливої оплати праці з догляду та заходи щодо викорінення гендерних стереотипів і негативних соціальних норм; с) визнавати, скорочувати та перерозподіляти непропорційно високе навантаження неоплачуваної роботи з догляду та ведення домашнього господарства на жінок, у тому числі на основі державних послуг, інфраструктури та стратегій та програм соціального захисту, та заохочувати принцип загальної відповідальності у господарюванні та в сім'ї з урахуванням національних умов; d) розширювати доступ до сексуального та репродуктивного здоров'я й усувати всі форми дискримінації та насильства щодо жінок і дівчаток, включаючи гендерне насильство; е) розширювати повноцінну, рівноправну та значущу участь і лідерство жінок у процесах прийняття рішень на всіх рівнях і в усіх секторах; f) збільшувати обсяг передбачуваного, стійкого та достатнього фінансування з метою розвитку для країн, що розвиваються, з метою покінчити із злиднями в усіх формах і проявах, що непропорційно більшою мірою зачіпає жінок і дівчаток [13].

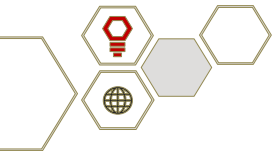
Спеціальний доповідач щодо права на розвиток уповноважений на забезпечення реалізації права на розвиток для всіх, у тому числі у світлі політичних дебатів і суперечок, що стосуються тлумачення та здійснення Декларації ППР (мандат засновано на підставі резолюції Ради з прав людини

33/14 від 29 вересня 2016 року) [14] (продовжено на підставі резолюцій Ради 42/23 та 51/7), приділяє суттєву увагу досягненню гендерної рівності в аспекті права на розвиток. Зокрема, у своїй доповіді на 60-й сесії Ради з прав людини Спеціальний доповідач окреслив своє бачення щодо того, як досягнення гендерної рівності для дівчат і жінок призведе до реалізації їхнього права на розвиток, і як реалізація цього права призведе до гендерної рівності. Він акцентував увагу на тому, що держави, міжнародні організації, політики, підприємства та інші суб'єкти повинні звернути увагу на взаємопідсилюючий зв'язок між гендерною рівністю та правом на розвиток. Коли жінки і дівчата стають агентами змін, то вони сприяють створенню більш інклюзивного, мирного та сталого світу. Різні аспекти права на розвиток можуть створювати сприятливі умови для того, щоб жінки та дівчата стали рушійними силами змін. Право на розвиток є трансформаційним правом людини, оскільки воно спрямоване на вирішення різних проблем несправедливості. Спецдоповідач зазначив, що цей трансформаційний потенціал права на розвиток слід використовувати для усунення корінних причин гендерної нерівності.

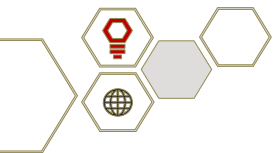
У звіті Спецдоповідач також зосередив увагу на ілюстративних аспектах права на розвиток, які можна використовувати для досягнення суттєвої гендерної рівності, серед яких: колективний вимір, активна, вільна та змістовна участь, справедливий розподіл, взаємопов'язаність і міжнародна співпраця. Він зазначив, що активна, вільна та змістовна участь жінок та дівчат у процесі прийняття рішень на кожному рівні може бути потужною протидією дискримінації, виключенню та насильству, з якими вони стикаються як у приватній, так і в державній сферах [15].

Висновки. Ґрунтовний аналіз положень міжнародно-правових актів у сфері захисту прав жінок, дає підстави стверджувати, що досягнення гендерної рівності безпосередньо пов'язане із забезпеченням права на

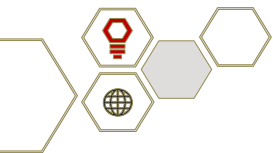
розвиток жінок. Натомість слід констатувати, що «незважаючи на значний, але нерівномірний прогрес, досягнутий в захисті прав жінок і дівчаток, жодна країна у світі не перебуває на шляху до досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток до 2030 року [16, с. 238]. Державам, як основним суб'єктам міжнародних відносин слід докладати максимум зусиль задля забезпечення гендерної рівності на законодавчому рівні та в діяльності національних структур усіх рівнів. Інвестиції в гендерну рівність – це досягнення світу, де всі жінки та дівчата мають повноваження та можуть користуватися своїми правами людини. Інвестиції в права жінок можуть розблокувати величезні економічні вигоди для суспільства, що у свою чергу сприятиме забезпеченню права на розвиток цієї категорії осіб. Значимою є інтеграція гендерної рівності в просвітницьку та освітню політику жінок, оскільки освіта є каталізатором соціальних змін і умовою досягнення основних прав людини. Це покращує когнітивні та некогнітивні навички, підвищує продуктивність праці та надає людям більшу здатність розвивати свої знання та навички протягом усього життя. Це також робить жінок і чоловіків краще підготовленими до отримання стабільної, добре оплачуваної роботи та таким чином допомагає боротися з ризиками соціальної ізоляції. Крім того, освіта може краще підготувати людей до розпізнавання та подолання складних ситуацій. Економічна незалежність полегшує вихід зі складної ситуації, такої як насильницька сім'я. Водночас освідченні громадяни – як жінки, так і чоловіки – приносять користь усім суспільствам. Вони роблять значний внесок в економіку та сприяють покращенню здоров'я, харчування та освіти своїх сімей [17].

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі доцільно пов'язувати з поглибленим аналізом дотримання прав жінок в умовах гуманітарних криз.

Список використаних джерел:

1. EU Statement -- Expert Mechanism on the Right to Development: General debate. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/un-new-york/eu-statement-expert-mechanism-right-development-general-debate_en (дата звернення: 24.04.2026).
2. Gender equality across the Sustainable Development Goals. URL: <https://www.unwomen.org/en/articles/explainer/gender-equality-in-2025-gains-gaps-and-the-342t-choice> (дата звернення: 25.04.2026).
3. Syroid Tetiana, Fomina Lina Approaches to understanding the concept of vulnerability: international legal aspect (Підходи до розуміння поняття вразливість: міжнародно-правовий аспект). *The Journal of International Legal Communication (JILC)* vol. 9 No. 2 (June 2023). P.7-15. <https://doi.org/10.32612/uw.27201643.2023.9.2.pp.7-15>
4. Сироїд Т.Л. Концепція гендерної рівності та прояви гендерної нерівності: міжнародно-правовий аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство. Випуск № 6. 2024 рік. С. 925-934* <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.155>
5. Declaration on the Right to Development adopted by General Assembly resolution 41/128, 04 December 1986. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-right-development> (дата звернення: 03.05.2026).
6. The Right to Development and Gender. Information note. The Right to Development and Gender. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Development/Infonote_RtD_and_Gender.pdf (дата звернення: 26.04.2026).
7. Beijing Declaration and Platform for Action, Beijing +5 Political Declaration and Outcome. URL: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/01/beijing-declaration> (дата звернення: 27.04.2026).

8. The 30th anniversary of the Beijing Platform for Action is a moment to reaffirm global commitments to gender equality. URL: <https://www.unwomen.org/en/resources/gender-snapshot/theme> (дата звернення 27.04.2026).

9. 55/2. United Nations Millennium Declaration. <https://docs.un.org/en/a/res/55/2> (дата звернення: 27.04.2026).

10. Resolution 1325 (2000) / adopted by the Security Council at its 4213th meeting, on 31 October 2000. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n00/720/18/pdf/n0072018.pdf> (дата звернення: 27.04.2026).

11. 60/1. 2005 World Summit Outcome. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/60/1> (дата звернення: 05.05.2026).

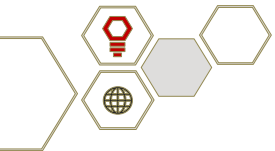
12. Report of the Special Rapporteur on the right to development A/HRC/36/49. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g17/229/68/pdf/g1722968.pdf?token=UH4FmemZ2oKF1Rj8MC&fe=true> (дата звернення: 05.05.2026).

13. 80/5. Doha Political Declaration of the “World Social Summit” under the title “the Second World Summit for Social Development”. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/80/5> (дата звернення: 05.05.2026).

14. 33/14. The right to development. URL: <https://docs.un.org/en/A/HRC/RES/33/14> (дата звернення: 02.04.2026).

15. Nexus between gender equality and the right to development Report of the Special Rapporteur on the right to development, Surya Deva. URL: <https://docs.un.org/en/A/HRC/60/25> (дата звернення: 27.04.2026).

16. Кагановська Т.Є., Сироїд Т.Л. Організаційно-правовий механізм Європейського Союзу щодо забезпечення гендерної рівності. *Науковий ВІСНИК Ужгородського національного Університету*. Серія “Право”. Випуск 76(2). 2023. С. 232-239 <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.2.37>

17. Relevance of gender in the policy area. URL:
<https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/education>
(дата звернення: 07.05.2026).